

એકવીસમી સદી અને અંધશ્રદ્ધા

એક કવિએ કહ્યું છે,

" શ્રદ્ધાનો હોય વિષય, તો પુરાવાની શી જરૂર ?

કુરાનમાં તો ક્યાંય પયગંબરની સહિ નથી "

શ્રદ્ધા અને અંધશ્રદ્ધા આ બન્ને શબ્દો વચ્ચે એક એવી પાતળી રેખા છે, જે પારખવી મુશ્કેલ છે. ત્રીજો એક શબ્દ છે અશ્રદ્ધા આ શબ્દ શ્રદ્ધા નો એકદમ વિરુદ્ધ અર્થી છે. જ્યારે અંધશ્રદ્ધા આ બન્ને વચ્ચે ક્યાંક આવી જાય છે. પરંતુ આજે આપણે વાત કરવી છે 'અંધશ્રદ્ધા' વિશે. ભારત જેવા ગરીબ દેશમાં અંધશ્રદ્ધાનો મબલખ પાક જોવા મળે છે. મિલેનિયમની ડાહી ડાહી વાતો કરનારા અને પોતાને પ્રગતિશીલ ગણાવતા આપણામાંના ઘણાએ વાટકાઓ ભરી ભરીને ગણપતિને દૂધ પીવડાવેલું! અને આજે પણ ઘણા સૂર્યગ્રહણ જેવી ઘટનાને માનવાને બદલે ઘરમાં બેસી રહેવાનું પસંદ કરે છે. સાથે અમુક ધાર્મિક વિધિઓ પણ કરાવે છે. જેથી કહેવાતો સૂર્યગ્રહણનો આભડછેટ ન લાગે! આ છે આપણી માનસિકતા. અંધશ્રદ્ધા એક એવું દુષણ છે કે જે માણસને આંધળો અને મૂર્ખ બનાવી ગેરમાર્ગે દોરે છે. અંધશ્રદ્ધા માનવી સાથે એટલી મજબૂત રીતે જોડાયેલ છે કે આજે શાળામાં વિજ્ઞાન ભણાવતો શિક્ષક પણ ભૂત-પ્રેત જેવી કલ્પકૃતિ થી બચવા ગળે માંદળિયુ બાંધીને વિદ્યાર્થીઓને બે હાઈડ્રોજન અને એક ઓક્સિજન બરાબર પાણી થાય એવું શીખવે છે. અરે! કોમ્પ્યુટર એકિઝબિશનમાં પણ બારણે લીબુ અને મરચા લટકાવેલા જોવા મળે છે. તો આપણે એમ કહી શકીએ કે આપણે ૨૧ મી સદીમાં પ્રવેશી ચુક્યા છીએ ? અંધશ્રદ્ધાનો વાસ લોકોના દિલમાં મા ની મમતાની જેમ થઈ ગયો છે. આજના ઈન્ટરનેટ યુગમાં પણ કોઈ સ્ત્રીને ડાકણ સમજીને મારી નાખવામાં આવે છે કે કોઈ સગો બાપ અંધશ્રદ્ધાના વમળ

પોતાના લાડકા દિકરાનો શિરચ્છેદ કરે છે. આજે સમાજ સત્યધર્મની વાતો અભેરાઈએ મૂકીને ધર્મના નામે રચવામાં આવેલા વાડામાં ફસાઈ ગયો છે અને અંધશ્રદ્ધાના કિચડમાં ખૂંપી ગયો છે. જ્યારે સાચો ધર્મ કદીયે અંધશ્રદ્ધા નથી શીખવતો. આપણા સૌ નો પહેલો ધર્મ છે માનવતા, પરંતુ આ અંધશ્રદ્ધાનો કાદવ માનવમાં રહેલી માનવતાને પણ ડૂબાડી દે કેટલીક વાર મરી જાય છે જ્યારે પૂજારી કે મુનીવરો મહેલોમાં અમનચમન કરતા હોય છે. ટૂંકમાં, સવાલોનો સવાલ એ ઉભો થાય છે કે આ અંધશ્રદ્ધાનું પ્રમાણ આપણા સમાજ કે દેશમાં જ કેમ વધુ જોવા મળે છે ? તો તેનો એક માત્ર જવાબ છે : અપૂરતું શિક્ષણ અને અધૂરી કેળવણી.

જીવનમાં ભણતર ખૂબ જ અગત્યનો ભાગ ભજવે છે. ગાંધીજી પણ ભણ્યા ન હોત તો આજે ભારતનો ઇતિહાસ કોઈક જુદા જ પાટે ચાલતો હોત માત્ર બસનું બોર્ડ કે કાગળ પત્ર વાંચતા આવડતું એ ભણતર નથી. હા, એ પ્રગતિનું પ્રથમ પગથિયું જરૂર છે, પરંતુ તેને ભણતર સમજી લેવું ભૂલભરેલું છે. વાંચીને વિચારવું અને વિચારીને અમલ કરવો એ ભણતર છે, તથા અન્યાય સામે લડવા માટે કાયદા કાનૂન ભલે ન જાણતા હોઈએ પણ એ કાયદા કાનૂનના કોણ સારા જાણકાર છે તે જાણવું એટલે ભણતર.

જો સમાજનું, દેશનું અને પોતાની જાતનું કલ્યાણ કરવું હશે તો ભણતર જોઈશે, કેળવણી જોઈશે. પોતે ભણેલા હોય, પોતાના બાળકો ભણે, દિકરી-બહેન ભણે ગણે તો જ વ્યક્તિ પોતાનો, તેના કુટુંબનો અને અંતે દેશનો ઉદ્ધાર કરી શકશે.

ટૂંકમાં, સો દુઃખની એક જ દવા છે : ભણતર અને કેળવણી.

રમેશ ભંડેરી, એવરેસ્ટ ગ્રુપ-ભાડ

Publisher, Dhiren Vagadia on behalf of Educational & Social Welfare Centre and Printer Hiren Bipinbhai Joshi & printed at Devkamal Computers, Ganesh complex - Amreli and Published at 95-Jalaram nagar (2), Amreli, Editor Dhiren Vagadia.

Post Regn. No. G/AMI-91/99

Book -Post, Printed Matter

RNI No. GUJGUJ/1999/1521

Date Of Issue 1st of month

ટપક કાર્યાલય

શિક્ષણ અને સમાજ કલ્યાણ કેન્દ્ર

૩૧, ઓમનગર (૩), ગોકુલ ગાર્ડન સામે,

હનુમાનપરા રોડ, અમરેલી-૩૬૫ ૬૦૧

☎ (૦૨૭૮૨) ૨૫૧૫૭, ૨૫૧૮૮, ૨૩૫૨૫

E-mail - hard@ad1.vsnl.net.in

સમર્પણ છે લાકડા જેવું એને કોઈ ડૂબાડી શકતું નથી, તો અહંકાર છે પથ્થર જેવો એને કોઈ તારી શકતું નથી

જુથ કાઉન્સેલીંગ

તા. ૨૨ મે ના રોજ ગોકુલ ગાર્ડન અમરેલી ખાતે યુવતી વિકાસ કેન્દ્ર અંતર્ગત જુથ કાઉન્સેલીંગ યોજવામાં આવેલ. આ કાર્યક્રમમાં ૩૦ બહેનોએ ઉપસ્થિત રહી જયઅળબયમક અંગે માર્ગદર્શન મેળવ્યું હતું. ગેપ સંસ્થાના સીમોલબેન અજમેરા તથા જોગીન્દરભાઈ ઉપાધ્યાયએ બહેનોને જણાવ્યું હતું કે એઈડઝ એક પરિસ્થિતિથી ઉભો થતો રોગ છે. આ રોગ કંઈ રીતે ફેલાય છે અને કંઈ રીતે નથી ફેલાતો તે અંગે સંપૂર્ણ માહિતી આપવામાં આવી હતી. ઉપસ્થિત પ્રશ્નોનું સ્થળ પર નિરાકરણ કરવામાં આવેલ. તેમજ કેન્દ્ર પર ૨૫ બહેનોએ વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન મેળવ્યું હતું.

તા. ૨૧-૨૨ મે દરમિયાન ગેપ સંસ્થાના કાર્યકર મિત્રો સીમોલબેન અજમેરા, જોગીન્દરભાઈ ઉપાધ્યાય, કમલેશભાઈ પટેલ તથા બિપીનભાઈ જોષીએ સંસ્થાની મુલાકાત લીધી હતી. જેમાં સંસ્થા દ્વારા ખાંભા તાલુકામાં ચાલતા સ્વસહાય જુથો પૈકી નાનૂડી, ભાણીયા, વાંકિયા તથા દડલી ગામે ચાલતા જુથો તથા વિસાવદર મુકામે વોટરશેડ અંતર્ગત મુલાકાત લેવામાં આવી હતી.

મહિલા અધિકારીતા વર્ષ નિમિત્તે વક્તૃત્વ સ્પર્ધા

મહિલાઓના ઉત્કર્ષ તથા જાગૃતિ અર્થે ચાલુ વર્ષ મહિલા અધિકારીતા વર્ષની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે. જે અન્વયે જીલ્લા માહિતી કચેરી, અમરેલી તથા શિક્ષણ અને સમાજ કલ્યાણ સંસ્થા દ્વારા સંચાલિત કુટુંબ સલાહ કેન્દ્રના સંયુક્ત ઉપક્રમે આગામી તા. ૩૦ મે ના રોજ અમરેલી ખાતે ગોકુલ ગાર્ડનમાં સાંજના ૬ કલાકે એક વક્તૃત્વ સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. યોજાયેલ આ વક્તૃત્વ સ્પર્ધામાં ૧૦ સ્પર્ધક બહેનો ભાગ લઈ રહી છે. સ્પર્ધાના વિષય તરીકે સમાજ ઉત્કર્ષમાં મહિલાઓનો ફાળો, ઉચ્ચ શિક્ષણથી મહિલાઓને તથા ફાયદા, મહિલાઓના કાનૂની અધિકારો, વ્યસનમુક્તિ અભિયાન વિ. રાખેલ છે.

કુટુંબ સલાહ કેન્દ્ર અંતર્ગત મહિલા મિટીંગ

તા. ૨૩ ના રોજ મોટા સમઢિયાળા મુકામે કુટુંબ સલાહ કેન્દ્ર અંતર્ગત મહિલા મીટીંગનું આયોજન કરવામાં આવેલ. જેમાં કાઉન્સેલર શ્રીમતિ રેખાબેન દોગાએ જણાવ્યું હતું કે કુટુંબોમાં આજે ઝગડાઓનું પ્રમાણ વધી રહ્યું છે ત્યારે ભાંગતા કુટુંબોને ફરીથી હયાતિ કરવા એ કેન્દ્રનો હેતુ છે. જેમાં વિના મુલ્યે સેવાઓની સાથે માર્ગદર્શન આપવામાં છે. કેન્દ્રમાં ખાસ કરીને પતિ-પત્નિના ઝગડા, મિલકત બાબતના પ્રશ્નો, બાળકોનો કબ્જો મેળવવો, સાસરિયા દ્વારા શારીરિક માનસિક ત્રાસ આપવો વિગેરે કેસોનું નિરાકરણ કરવામાં આવે છે. તેમજ 'ઉમટી ઉમંગની ડમરી' નામની વિડીયો કેસેટ આ મિટીંગમાં બતાવવામાં આવી હતી.

સ્ત્રી જ સ્ત્રીનું દિલ જાણી શકે છે

સ્ત્રી શક્તિનું રૂપ છે. સ્ત્રી ઘરને સ્વર્ગ બનાવી શકે છે તો ક્યારેક ક્રોધિત રૂપ ધારણ કરે તો રણચંડી બનીને દુશ્મનોનો સંહાર પણ કરી શકે છે. સ્ત્રીની મહાનતા અમસ્તી જ ઋષિમુનિઓએ નથી વખાણી ! જ્યાં સ્ત્રીનું સન્માન છે ત્યાં સુખ, શાંતિ, વૈભવનો વાસ છે. એજ સ્ત્રીના જીવનમાં ક્યારેક બીજી સ્ત્રી કટુતા પણ ભરી શકે છે. એટલે જ કહેવાયુ છે ને કે " સ્ત્રી ધારે તો તારે નહિતર દૂબાડે "

એક કુમળી વયમાં છોકરીના મનમાં પોતાના જીવનનાં સપનાઓ હોય છે જેને ધ્યાનમાં રાખી સ્વપ્નમહેલ બનાવે છે. પરંતુ જ્યારે જીવનમાં પ્રહારો સ્ત્રીના હૃદયમાં થાય છે ત્યારે તેનો સ્વપ્નમહેલ તૂટી જાય છે, રંગોની ઉમંગો વિખરાય જાય છે, ત્યારે વાસ્તવિક જીવનનો માપદંડ સમજવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગે છે. આ ઘટનાઓને વાગોળ તા આપણે એટલું જાણી લેવું જરૂરી છે કે સ્ત્રી એટલે બન્ને X અને પુરૂષ એટલે XY. સ્ત્રી XX હોવાથી સ્વભાવે લાગણીશીલ, સહનશીલ અને કોમળ હૃદય હોય છે જ્યારે પુરૂષ XY હોવાથી સ્વભાવે કઠોર, શક્તિશાળી હોય છે. આપણે જોઈએ છીએ કે બાળકી નાની વયમાં જ વ્રતો રહેવાનું ચાલુ કરે છે અને ગોરમાને પૂજતા હાથ જોડી " સાસરુ સુખેથી ભરપુર દેજો " એવા આશીર્વાદ માંગે છે. ઘણા સમજદાર વડીલો કહેતા હતા કે વહુને લક્ષ્મીનું રૂપ માનવું તેને દુખી કરવી એટલે લક્ષ્મીનું અપમાન કરવું તેના સુખમાં પોતાનું હિત વિચારતા હતા. આજ એક ગંગાની ધારા છે. જેનો પ્રવાહ નિરંતર વહેતો રહે છે. ક્યારેક કટુતાભર્યો કે ક્યારેક સારી રીતે વર્તણૂકનો પરિચય થાય છે. પવિત્રગંગાની જેમ સદવિચાર રાખવા સારી વર્તણૂક રાખવી. સારા માણસોના દષ્ટાંત લઈને કંઈક શીખવું જોઈએ.

આજની સ્ત્રી સ્વતંત્ર વિચાર ધરાવતી આત્મસન્માની છે. પોતાના અપમાન બદલ કંઈક બોલે છે સફાઈ આપે છે. જે સમાજને સ્વીકાર્ય નથી. આજની સ્ત્રી ભણવામાં ખેલકૂદમાં એટલે કે બધા જ વિષયોમાં પ્રગતિ કરે છે. ઘરમાં જ રહીને પોતાની કલા દેખાડે છે, વિચારોની પ્રગતિ થાય છે. આજની સ્ત્રી સાસુ ન બનીને વહુને પણ એક નારી તરીકેનું સન્માન આપે છે. વહુને પણ કંઈ કરવાનો ઉમંગ છે તે જાણીને તેને અંતરાયરૂપ બનતી નથી. આજની ભણેલી ગણેલી વિચારોથી સમૃદ્ધ નારી એક નારીની ભાવના સમજી શકે છે. વિચારોની આપ'લે થાય છે તો એક બીજા પ્રત્યે નથી કડવાહટ રહેતી કે નથી રહેતી અલગતા. અમારા દિકરા-દિકરી, વહુ, પૌત્ર-પૌત્રી, દુઃખ સહન ના કરે એવી ભાવના વડીલોમાં રહે છે. આ ભાવના દરેક ઘરમાં રહે તેવી અપેક્ષા.

સૈજલીયા દયા-બંસીધર મહિલા બચત મંડળ-રબારીકા

સાચો મિત્ર એ છે કે મોઢા પર કડવી વાત કહે પણ પાછળથી વખાણ કરે.

લોક સમુદાય આધારિત પુનર્વસન જાગૃતિ કાર્યશાળા
ડીઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ગુજરાતના સહયોગથી 'ઉત્થાન' સંસ્થા દ્વારા ભાવનગર મુકામે તા. ૨-૩ મે ના રોજ લોક સમુદાય આધારિત પુનર્વસન જાગૃતિ કાર્યશાળા યોજવામાં આવેલ. ભાવનગર, અમરેલી, જુનાગઢ વિસ્તારમાં જ્યાં ભૂકંપથી નુકસાન થયું છે ત્યાં સંસ્થાઓ પુનર્વસન માટે કેવા પ્રકારનું કામ કરી શકે, કામ ચલાઉ આવાસ તેમજ કાયમી મકાનો કેમ બનાવવા તે અંગે ચર્ચાઓ કરવામાં આવી જેમાં અનુભવીઓના અનુભવો જોડવામાં આવ્યા હતા. આ કાર્યશાળામાં ભાવનગર, અમરેલીની ૨૦ જેટલી સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ સાથે આ સંસ્થાના પ્રતિનિધિ વજુભાઈ ગોવિંદિયાએ ભાગ લીધો હતો.

નીડ એસેસમેન્ટ સ્ટડી તાલીમ

પ્રોજેક્ટ સપોર્ટ યુનિટ અમદાવાદ દ્વારા ૧૫ થી ૧૮ મે દરમિયાન કોઈ સમસ્યા પર નીડ એસેસમેન્ટ સ્ટડી કેમ કરવો તેના પર તાલીમ આપવામાં આવી જેમાં રાજકોટ, જુનાગઢ ભાવનગર અને અમરેલીની સંસ્થાઓના ૪૦ જેટલા કાર્યકરો હાજર રહ્યા હતા.

આ તાલીમમાં કતમલ જયઅબયમક પર વિગતવાર માહિતી આપવામાં આવી હતી. તેમજ વિવિધ પદ્ધતિઓ અને સંશોધન વખતે પડતી મુશ્કેલીઓ અંગે માર્ગદર્શન આપવામાં આવ્યું. એસેસમેન્ટ કરતી વખતે કોમ્યુનિકેશન કેમ કરવું, વિશ્વાસ સંપાદન કેમ કરવો તેના પર વિગતવાર માહિતી આપવામાં આવી હતી. આ કાર્યક્રમમાં સંસ્થાના સુરેન્દ્રનાથ નાયક, વજુભાઈ ગોવિંદિયા, મનીષકુમારશુક્લ, ભરતભાઈ મહેતા અને પુનમ ત્રિવેદીએ ભાગ લીધો હતો.

માઈક્રોપ્લાનીંગ ફોર રૂરલ ડેવલપમેન્ટ

તા. ૧૪-૧૭ મે ના રોજ રાજ્ય ગ્રામ વિકાસ સંસ્થા દ્વારા માઈક્રોપ્લાનીંગ ફોર રૂરલ ડેવલપમેન્ટ પર તાલીમ કાર્યક્રમ રાખવામાં આવેલ. કોઈ પણ આયોજનને સક્રિય બનાવવા કઈ કઈ બાબતોને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. કનકથ શ્રુપો અંગે તાલીમ આપવામાં આવેલ. તેમજ સુરત જિલ્લામાં માઈક્રોપ્લાનીંગથી થયેલ કામગીરીની વિગતો ભાગ લેનાર તમામ સાથીઓએ સ્થળ પર જઈ મેળવી. આ તાલીમ કાર્યક્રમમાં બેન્કર્સ, વિસ્તરણ અધિકારી, ગ્રામ સેવક તથા અન્ય સંસ્થાના કાર્યકર્તા સહિત શિક્ષણ અને સમાજ કલ્યાણ સંસ્થાના પ્રતિનિધિ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

આરોગ્ય સંચાર નેટવર્ક

તા. ૩૦ ના રોજ અમદાવાદ ખાતે 'ચેતના' સંસ્થા દ્વારા આરોગ્ય સંચાર નેટવર્કનું ૧ વર્ષ પૂર્ણ થયેલ હોય કામગીરીની સમીક્ષા હેતુ એક દિવસનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવેલ છે. આ કાર્યક્રમમાં સંસ્થાના પ્રતિનિધિ ઉપસ્થિત રહેશે.

દ્વિતીય અખીલ ગુજરાત સજીવ ખેતી મિલન

તા. ૧૬-૧૮ મે ના રોજ આણંદખાતે જતન અને માનવીય ટેકનોલોજી ફોરમ આયોજીત દ્વિતીય અખીલ ગુજરાત સજીવ ખેતી મિલન જાગૃતિ શિબીર યોજાઈ ગઈ. જેમાં ઓછા પાણીએ અને ઓછા ખર્ચે સજીવ ખેતી અંગે માર્ગદર્શન આપવામાં આવેલ.

આ કાર્યક્રમમાં અતિથી વિશેષ તરીકે કાંતિભાઈ શાહ, ડો. જી.સી.જાડેજા (વનસ્પતિશાસ્ત્ર), યુનિવર્સિટીના કુલપતિ ડો. એમ. એચ. મહેતા તેમજ અલગ-અલગ સંસ્થાના કાર્યકરો સહિત ૧૦૦૦ જેટલા ભાઈઓ અને બહેનો જોડાયા હતા. આ કાર્યક્રમમાં સંસ્થાના સાથી કુ. ભારતી પટેલે ઉપસ્થિત રહી માર્ગદર્શન મેળવ્યું હતું.

બચત મંડળો

આશરા સંસ્થા મોરવાના વિસ્તારોમાં બચત મંડળો બનાવવાની પ્રવૃત્તિથી ૨૦ ગામો સંકળાયેલા છે. ખેતી માટે અને અન્ય કામો માટે આંતરીક ધિરાણ તથા બેંક ધિરાણો મેળવીને ખાનગી વ્યાજથી બચી ગયા છે તેમજ નાણાંકિય સમસ્યા હલ કરે છે. ઉપરાંત ગાજીપર ગામે છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી સતત પીવાના પાણીની તંગી ભોગવતી નવી વસાહતે બચત મંડળ દ્વારા બેંક ધિરાણ રૂ. ૫૦,૦૦૦ મેળવીને ૩૦૦ ફુટ ઉંડો બોર કરાવ્યો છે તેથી નજીકના વિસ્તાર હેન્ડપંપ નું હેન્ડલ હલાવવાની તકલીફ દૂર કરી પીવાનું પાણી મેળવવા શક્તિમાન બન્યું છે. તેમજ જાત મહેનત જીન્દાબાદનું સુત્ર સાકાર કર્યું છે.

માનસિક અસ્વસ્થ ભગિનિ મંદિરમાં પ્રવેશ

'સોસાયટી ધી ફોર ટ્રેનીંગ એન્ડ વોકેશનલ રીહેબીલીટી ઓફ ધી ડીસએબલ્ડ' સંચાલિત તાલીમ અને પુનર્વસન કેન્દ્ર સેવાતીર્થ માં ચાલતા માનસિક અસ્વસ્થ ભગિનિ મંદિરમાં ૧૮ વર્ષથી ઉપરની મહિલાઓને પ્રવેશ આપવામાં આવે છે. જેમાં રહેવા, જમવા, તાલીમ, રમતો આનંદપ્રમોદના સાધનો વિ. સુવિધાઓ પ્રાપ્ત છે. તથા રક્તપિત્તમાંથી રોગમુક્ત થતા ભાઈ-બહેનોને સ્વરોજગારલક્ષી તાલીમ દ્વારા સ્વનિર્ભરતા માટે જુન ૨૦૦૧ થી શરૂ થતી સ્વરોજગારલક્ષી તાલીમમાં રક્તપિત્તગ્રસ્તો અને વિકલાંગોને વિવિધ તાલીમ જેવી કે અગરબત્તી, મીણબત્તી, પગલુછણિયા, રાખડીઓ, વોશિંગ પાઉડર, ફિનાઈલ, નોટબુકો-ફાઈલો બનાવવી, બુક બાઈન્ડીંગ, શિવણ, નર્સરી વિ. માટે લાભ લેવા ઈચ્છતા ભાઈ-બહેનોએ અરજી વિકલાંગ અને રોગમુક્તીના સર્ટિફિકેટ સાથે નીચેના સરનામે સંપર્ક કરવો

સેવાતીર્થ, સ્વામીનારાયણ ગુરૂકુળની પાસે, આદર્શનગર સામે, બાયપાસ ક્રોસીંગ કરીને, ધનીયાળી રોડ-વડોદરા

કામ અતિશય મુશ્કેલ લાગતું હોય ત્યારે તેમાં ખંતથી લાગ્યા રહેવું.

ટપક

શિક્ષણ અને સમાજ કલ્યાણ કેન્દ્રનું માસિક મુખપત્ર
વર્ષ : ૩ અંક : ૫ મે, ૨૦૦૧

સંપાદક ટીમ

પ્રકાશ ભટ્ટી

કંચનબેન વાગડિયા

વજુ ગોવિંદીયા

ધર્મેન્દ્ર મહેતા

મમતા ગૌસ્વામી

વિજયાબેન કુંકવાવ

રેખાબેન દોંગા

બચત

જેમ ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય તેમ આપણી નાની નાની બચતો પણ એક દિવસ મોટું ભંડોળ બને છે. જે જીવનના સારા-ખરાબ પ્રસંગોમાં ખૂબજ ઉપયોગી થાય છે. બચતની ટેવ નાનપણથી જ કેળવવી જોઈએ. અનેક પ્રકારની બચતોમાં સમય અને પૈસાની બચત જીવનમાં મહત્વનું અંગ છે. જીવનના દિવસો કોઈના એક સરખા નથી. નસીબ ક્યારેક રાજાને રંક બનાવે છે તો ક્યારેક રંકને રાજા બનાવી દે છે. જેમાં સમયની ગતિ ન્યારી છે વિધાતાએ લખેલ લેખ કોઈ વાંચી શકતું નથી.

આજે આપણે જે કંઈ આવક કરીએ છીએ તેમાથી થોડી ઘણી પણ બચત કરવી જોઈએ. ખાસ કરીને મધ્યમ વર્ગ અને ગરીબવર્ગમાં નાણાભીડ વધારે જોવા મળે છે. વધતી જતી મોઘવારીને પહોંચી વળવા વ્યક્તિ કમ્મર કસે છે અને પોતાનું જીવન નિર્વાહ કરે છે. ત્યારે નાની-નાની બચત જો પહેલા થી જ કરી હોય તો કામ લાગે છે અને વ્યાજે પૈસા લેવા પડતા નથી. કહેવાય છે કે વ્યાજના ઘોડાને કોઈ આંબી શકતું નથી. આપણે બચત કરવા ટેવાયેલ ન હોય અને આકસ્મિક જરૂરીયાત હોય ત્યારે વ્યાજે નાણાં લેવા પડે છે. જે આપણી મુદ્દલ કરતા ક્યારેક વ્યાજ વધારે ભરવું પડે છે અને મુદ્દલ ન ભરી શકવાને કારણે ઘણીવાર મિલકત ગુમાવવાનો વારો આવે છે તો ક્યારેક વ્યાજનો ખાડો એટલો ઉંડો ગળાય જાય કે વ્યક્તિ ખુદ તેમાં દટાય જાય છે.

ગામડાઓમાં બેંકોની સેવાઓનો બહોળો વિસ્તાર થવા છતાં ગરીબ ગ્રામ્ય કારીગરો, મહિલાઓ અને આદિવાસીઓને હજુ પણ આકરી શરતોએ શાહુકાર કે વેપારી પાસેથી વ્યાજે નાણા લાવવા પડતા હોય છે. આ વર્ગને કટોકટી વખતે નાણા મળે તે જરૂરી હોય છે. પણ દરેક કિસ્સામાં એમ બનતું નથી. આવા લોકો પાસે બેંકમાં મુકવા જેટલી બચત લગભગ નહિવત હોય છે, છતાં આ લોકોને વારંવાર નાનીનાની રકમની જરૂરીયાત રહ્યા કરે છે.

આવા નબળા વર્ગના લોકો સાથે ધિરાણ વ્યવહાર વધારવામાં બેંકો ખચકાય છે. કેમ કે નાનાનાના વ્યક્તિગત લોન ખાતાઓ રાખવાનો વહીવટી ખર્ચ તેમજ નબળા વર્ગને અપાનાર ધિરાણની વસુલાત પણ નબળી આવવાનો ભય

હોય છે. આમ છતાં જગતભરની બેંકોને ગરીબ વર્ગ સાથે ધિરાણ કરવાનો અનુભવ રોમાંચક અને લાભકારક જણાયો છે. અનુભવે સમજાયું છે કે ગરીબો પણ આખરે તો બેંક સેવાઓનો લાભ લઈને આગળ આવવા સક્ષમ છે. આવા ગરીબ વર્ગના લોકો નાના-નાના જૂથમા બચત એટલે શું? કંઈ રીતે બચત કરાય છે? તેનો હેતુ અને ઉદ્દેશ્યને ધ્યાનમાં લઈ સંસ્થાએ ખાંભા તાલુકામાં ચાલતા વોટરશેડ વિકાસ યોજના અંતર્ગત ચારેક વર્ષ પહેલા બચત જુથો બનાવવાની શરૂઆત કરી. આજે સંસ્થાએ ૧૨૫ ની આસ-પાસ જુથો બનાવ્યા છે. નાની એવી માસિક બચતની સાથે સંગઠનો મજબૂત બન્યા છે. આંતરિક નાના-નાના ધિરાણો આપવાનું શરૂ કર્યું છે, તો ત્રણ ગ્રુપોએ બેંક પાસેથી ખૂબ જ નજીવા વ્યાજે ધિરાણ મેળવ્યું છે. આ બચતના માધ્યમથી બહેનો સ્વનિર્ભર બની છે, નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં આવી છે, ગામના વિકાસ અંગે વિચારતી થઈ છે, તે કાર્યમાં જોડાતી થઈ છે તેમજ ઘણા કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેવા બહાર ગામ જઈ શીખે છે અને પોતાના જુથોને તે અંગે માહિતગાર કરે છે. અનુભવે એ પણ જાણવા મળ્યું છે કે આવા જુથોની સ્થિરતા અને સફળતાનો આધાર મંડળોની મિટીંગમાં સભ્યોની હાજરી, મંડળની કાર્યવાહીથી સભ્યને સંતોષ, તમામ સભ્યો માટે સમાન નીતિ નિયમોનો અમલ, મંડળના સભ્યો પૈકી જ અમુક સભ્યો દ્વારા મંડળની કાર્યવાહીનું સંચાલન.

આમ બચતની સાથે વિકાસ લક્ષી પ્રવૃત્તિઓ કરી શકાય છે. જે ઘણી ઉપયોગી બની રહેશે. ત્યારે જ કહેવાયું છે કે કર્યા વગર કંઈ મળતું નથી અને કરેલું ફોગટ જતું નથી.

મિત્રતા

આપણા જીવનમાં મિત્ર એવો હોવો જોઈએ જે સુખ-દુઃખમાં ભાગીદાર બને. ઘણીવાર જીવનમાં એવી ઘટનાઓ બને છે જે તમે કોઈને ન કહી શકો પરંતુ તમારા મિત્રને કહેવામાં જરાય સંકોચ ન થાય, એ કદાચ તમને બે વેણ કહેશે પરંતુ કોઈને બોલવા નહિ દે. મિત્રતાનું કોઈ ચોક્કસ સ્વરૂપ નથી હોતું તે અબાલવૃદ્ધ સાથે થઈ શકે છે, ગરીબ-ધનવાન વચ્ચે પણ થઈ શકે છે.

— કંચન વાગડીયા

રંકતાનો વિચાર જેટલો ખરાબ છે તેટલી રંકતા પોતે નથી.